

ДО ПИТАННЯ МЕТОДИЧНОГО СУПРОВОДУ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПІДГОТОВКИ ПРАКТИЧНИХ ПСИХОЛОГІВ

Артеменко Т. Б.,
Обласний центр практичної психології
та соціальної роботи Черкаського
обласного інституту післядипломної
освіти педагогічних працівників
Черкаської обласної ради, м. Черкаси

Проблема післядипломної підготовки спеціалістів психологічної служби, зокрема, формування професійного мислення та ключових професійних компетентностей психолога-практика, є однією з важливих у царині методичної підготовки спеціаліста.

Вчені виділяють такі необхідні риси практичного психолога, як професійний світогляд (В.Панок, О.Донцов), професійна рефлексія (Н.Пов'якель), здатність до самоуправління (Ю.Долинська), конгруентність (О.Осадько), професійна компетентність (Н.Чепелева, Н.Пов'якель), професійне мислення тощо. З'явилися дослідження у напрямку визначення структури та властивостей професійної Я-концепції психологів та її місце у структурі професійної самосвідомості (Т.Іванова).

Так, формування у психолога перелічених рис розглядається переважно у контексті ВУЗівської підготовки спеціаліста [6, с.14-16], і лише невелика кількість розвідок присвячена питанням післядипломної освіти спеціалістів.

Спробуємо окреслити коло типових проблем у професійній діяльності практичного психолога та у зв'язку з цим розглянути потребу перегляду змісту та загальних підходів у здійсненні курсової та міжкурсової підготовки спеціалістів служби.

У післядипломній підготовці спеціалістів психологічної служби маємо ситуацію, яку можна було б назвати розірваністю теоретичного та практичного мислення, і саме подолання цього методологічного розриву є одним із першочергових завдань у роботі методиста психологічної служби.

Перш за все це стосується розвитку професійного мислення практичного психолога, коли від засвоєння базових концептів, що описують гуманістичну взаємодію, слід перейти до їх практичного втілення. У спеціалістів часто так і залишається несформованим психологічне мислення, і наслідком цього є досить розмиті уявлення про професійну етику. Ця робота буде ефективною тоді, коли розпочати її з укріплення власне підвалин істинної професійності – особистісного розвитку. Важливим методичним завданням уявляється вивчення та розвиток професійної рефлексії практичного психолога як одного з найбільш вислизаючи від практиків феномену. Практичного осмислення очікують і такі явища в роботі спеціалістів, як невміння приєднуватись до позиції клієнта, рольова негнучкість [2, с. 106], прояви патерналізму [4, с. 64], гіпердіагностика, закритість психолога. Потребують засвоєння такі базові професійні навички, як здійснення індивідуального консультування та робота з групою. Найбільшим каменем спотикання тут можна вважати відсутність процесуально-динамічної включеності спеціаліста під час відповідної професійної взаємодії.

Має свої особливості і зміст методичних заходів, що проводяться для спеціалістів служби. Практика показує, що методичне навчання спеціалістів, спрямоване на окремі, фрагментовані ділянки в їхній роботі, є малоефективним. Тому від тематично розроблених навчальних занять, семінарів, які, як правило, присвячені роботі або з певною поведінковою характеристикою особистості (“Робота з агресивними дітьми”, “Робота з обдарованими дітьми”) або з певною категорією (“Робота з педагогами”) слід перейти до якісно іншого змісту методичної підготовки. Вивчення роботи спеціалістів на місцях показує, що значна частина їх не може застосувати на практиці якийсь виокремлений матеріал, скажімо, провести те ж групове заняття з агресивними дітьми, тому що не володіє, як ми уже сказали, базовими практичними навичками ведення групової роботи.

Особливою потребою сучасності є також уміння створювати та упроваджувати в роботу оригінальні технології для вирішення специфічних

проблем та завдань. Це уміння вимагає від спеціаліста володіння наскрізними міжгалузевими компетентностями, здатності мислити узагальненими професійними категоріями, опори на певний практичний досвід тощо.

Психологи відчують труднощі у кваліфікуванні соціального запиту, побудові системи роботи у відповідь на такий запит [3, с.93], фіксації, оформленні та узагальненні власного досвіду. Спеціалісти потерпають від емоційних навантажень, властивих професії, часто не маючи при цьому змоги, а то і сформованої професійної потреби відпрацювати свою проблематику. На жаль, описаним явищам у край мало приділяють уваги у закладах, що готують спеціалістів психологічної служби [1, с.9]. Центр практичної психології і соціальної роботи, на базі якого майбутні психологи проходять свою професійну практику, є осередком, що здатен частково заповнити цю прогалину.

Отже, на думку автора, акценти в методичній підготовці психологів треба змістити з якихось вузько спрямованих тематичних речей до оволодіння загальною методологією [5, с.61] здійснення професійної діяльності спеціаліста служби. Ця підготовка може включати такі складові: 1. Формування професійного мислення та розвиток базових практичних навичок психолога у професійній взаємодії. 2. Навчання побудові системи роботи з надання психологічної допомоги, прийомам оформлення, узагальнення та презентації власного досвіду. 3. Засвоєння організаційно-методичних та етичних засад професійної діяльності психолога, основ культури праці спеціаліста психологічної служби в закладі, організації. 4. Отримання особистого досвіду.

Подібну підготовку спеціалістів можна здійснювати як під час проходження ними курсів підвищення кваліфікації, так і у міжкурсний період.

Література

1. Бондаренко О.Ф. Психологічні особливості сучасної студентської молоді та проблеми професійної підготовки психологів–практиків // Практична психологія і соціальна робота. – 2003. - №4. – С.8 – 11.
2. Горностай П.П. Психологічні ролі у структурі особистості // Наукові студії із соціальної та політичної психології: Зб.статей. Випуск 2 (5) – К.: Інститут соціальної та політичної психології АПН України, 2000. – С.104 – 110.
3. Крайнюк В.М. Зміст та форми психологічної допомоги особистості // Вісник. Зб. наукових статей Київського міжнародного університету. Серія: Психологічні науки. Випуск 4. – К. – КиМУ, 2004. –184 с. – С. 92 – 109.
4. Литвиненко В. Патерналізм в психіатрії // Вісник Асоціації психіатрів України. – 1998. - №2. – С.60 – 68.
5. Методологія і методи практичної психології. Матеріали круглого стола // Практична психологія і соціальна робота. – 2002. - №6. – С.58 – 62.
6. Панок В.Г. Основні напрями професійного становлення особистості практичного психолога у вищій школі // Практична психологія і соціальна робота. - 2003. - №4. – С.14-17.